

หนทางแห่งความสุขทางพระพุทธศาสนา



สุภีร์ ทุมทอง

๑๕ มกราคม ๒๕๖๐

หนทางแห่งความสุขทางพระพุทธศาสนา

๑. สภาวะและประเภทของความสุข
๒. หนทางแห่งความสุข

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

คิหิสุขํ ปพฺพชิตสุขํ. (๑)

กามสุขํ เนกขมมสุขํ. (๒)

อุปธิสุขํ นีรुปธิสุขํ. (๓)

สาสวสุขํ อนาสวสุขํ. (๔)

สามิสสุขํ นีรามิสสุขํ. (๕)

อริยสุขํ อนริยสุขํ. (๖)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

กายิกํ สุขํ เจตสิกํ สุขํ. (๗)

สปปีतिकํ สุขํ นิปปีतिकํ สุขํ. (๘)

สาตสุขํ อุเปกฺขาสุขํ. (๙)

สมาธิสุขํ อสมาธิสุขํ. (๑๐)

สปปีติการมมณํ สุขํ นิปปีติการมมณํ สุขํ. (๑๑)

สาตารมมณํ สุขํ อุเปกฺขารมมณํ สุขํ.(๑๒)

รूपารมมณํ สุขํ อรูปารมมณํ สุขํ. (๑๓)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สามิสฺ สุขํ

นिरามิสฺ สุขํ

นिरามิสสา นيرามิสฺตฺรํ สุขํ

(สํ.สพฺพ. ๑๘/๒๗๙ นيرามิสฺสุตฺต)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

กามสุข (๑)

ฌานสมาบัติสี่สุข (๒ - ๙)

นิโรธสมาบัติสี่สุข (๑๐)

(สํ.สพ. ๑๘/๒๖๗ ปัญจกัณฐสูตร)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สรุป ตัวความสุข

สภาวะ คือ เวทนา กับ นิพพาน

(๑) เวทียิตสุข

(๒) อเวทียิตสุข

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

อตุตฺถิสฺสุขํ, โภคิสฺสุขํ,

อานนฺดยิสฺสุขํ, อนวชฺชิสฺสุขํ.

(อ.จตุกก. ๒๑/๖๒ อานันฺดยิสฺสุตฺต)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

จตุตาโรเม พยคฺชฺมปชฺช ฌมฺมา กุลปฺตฺตสฺส
ทิวฺจธมฺมहितาย สํวตฺตนฺติ **ทิวฺจธมฺมสุขาย**.
กตฺเม จตุตาโร. อฏฺฐานสมฺปทา
อารกฺขสมฺปทา กลฺยาณมิตฺตตา สมชีวิทฺตา.

(อ.อัฐก. ๒๓/๕๔ ทีฆชาณสูตร)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

จตุตาโรเม พุยกุชุปชช ฐมมา กุลปุตตสส
สมปรายหิตาย สํวตฺตนฺติ **สมปรายสุขาย.**
กตเม จตุตาโร. สทฺธาสมปทา
สีลสมปทา จาคสมปทา ปญญาสมปทา.

(อ.อรรถก. ๒๓/๕๔ ทีฆชาณฺสูตฺร)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

สุขวินิจฺฉยํ ชลฺลนา,

สุขวินิจฺฉยํ ฌตฺวา อชฺฌตฺตํ สุขมฺนุญฺญเชยฺย.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๓ อรณวิภังคสูตร)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

ยัม โข ภิกขเว อิมะ ปญฺจ กามคฺเณ ปฏฺิจฺจ อูปฺปชฺชติ
สุขํ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ กามสุขํ
มีพหุสุขํ ปุณฺชชนสุขํ อนริยสุขํ.

“น อาสะวิตพฺพํ น ภาเวตพฺพํ น พหุลีกาตพฺพํ,
ภายิตพฺพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ติ วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

...ปฐมํ ฌานํ...ทุติยํ ฌานํ... ตติยํ ฌานํ...

จตุตถํ ฌานํ อุปสมปชช วิหริตี. อิทํ วุจฺจตี

เนกขมมสุขํ ปวิเวกสุขํ อุปสมสุขํ สมโโพธิสุขํ,

“อาเสวิตพฺพํ ภาเวตพฺพํ พหุลีกาตพฺพํ

น ภายิตพฺพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ตี วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

หนทางแห่งความสุขทางพระพุทธศาสนา

๑. สภาวะและประเภทของความสุข

๒. หนทางแห่งความสุข

๒. หนทางแห่งความสุข

นตฺถิ ราคสโม อคฺคิ

นตฺถิ โทสสโม กถิ

นตฺถิ ขนฺธสมา ทุกฺขา

นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ.

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๐๒)

๒. หนทางแห่งความสุข

ชัชฌา ปรมา โรคา
สงขารา ปรมา ทุกขา
เอตํ ฌตฺวา ยถาภูตํ
นิพพานํ ปรมํ สุขํ.

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๐๓)

๒. หนทางแห่งความสุข

आरोक्ष्यप्रमा लाभा

सन्तुञ्जि प्रमं च

विस्वसासा प्रमा भाति

निपुणानं प्रमं सुखं.

(ขุ.ธ. ๒๕/๒๐๔)

๒. หนทางแห่งความสุข

มยุหฺมปิ โข ราชกุมาร ปุพฺเพว สมฺโพธา
อนภิสฺมพฺพุทฺธสฺส โพธิสฺตฺตสฺเสว สโต เอตทโหสิ
“น โข สุขเณ สุขํ อธิคฺนฺตพฺพํ,
ทุกฺเขน โข สุขํ อธิคฺนฺตพฺพนฺ’ติ.

(ม.ม. ๑๓/๓๒๗ โพธิราชกุมารสูตร)

๒. หนทางแห่งความสุข

อถ โข โส มหาราช ภิกขุ เอวํ สีลสมปนฺโน
น กุโตจิ ภยํ สมนุปสฺสตี, ยทิทํ สีลสํวรโต.
เสยฺยถาปี มหาราช ขตฺตีโย มุทฺธาภิสิตโต
นิหตฺตปจฺจามิตโต น กุโตจิ ภยํ สมนุปสฺสตี,
ยทิทํ ปจฺจตฺถิกโต;

(ที.สี. ๙/๒๑๒ สามัญญผลสูตร)

๒. หนทางแห่งความสุข

เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ เอวํ สีลสมปนฺโน
น กุโตจิ ภยํ สมนุสฺสตี, ยทิทํ สีลสํวรโต.
โส อมินา อริเยน สีลกฺขนฺเธน สมนฺนาคโต
อชฺฌตฺตํ **อนวชฺชสุขํ** ปฏฺฐิสฺสเวเทตี.

(ที.สี. ๙/๒๑๒ สามัญญผลสูตร)

๒. หนทางแห่งความสุข

โส อมิณา อริเยน อินฺทริยสํวเรน สมนฺนาคโตะ

อชฺฌตฺตํ **อพฺยาเสกฺสุขํ** ปฏฺฐิสํเวเทติ.

(ที.ส. ๙/๒๑๓ สามัญญผลสูตร)

๒. หนทางแห่งความสุข

ตสฺสึเม ปญฺจ นีวรณฺ ปทีเน อตฺตนิ สมนุปสฺสโต
ปาโมชฺชํ ชายติ, ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ, ปีติมนสฺส
กาโย ปสฺสมภติ, ปสฺสทุฏกาโย **สุขํ** ปฐฺสํเวเทติ,
สุขิโน จิตฺตํ สมาริยติ.

(ที.สี. ๙/๒๒๕ สามัญญผลสูตร)

(๑) รู้จักธรรมชาติของความสุข

๑.๑ ตัวความสุข

สภาวะ คือ เวทนา กับ นิพพาน

๑. เวทียิตสุข

๒. อเวทียิตสุข

(๑) รู้จักธรรมชาติของความสุข

๑.๒ ระดับความสุข

๑. กามสุข

๒. ฌานสุข

๓. นิพพานสุข (ผลสมาบัติ, นิโรธสมาบัติ)

(๑) รู้จักธรรมชาติของความสุข

๑.๓ ความสุข กับ บุคคล

๑. **กามสุข** ผู้เสพ ได้แก่ มนุษย์, เทวดา, พระโสดาบัน, พระสกทาคามี

๒. **ฉานสุข** ผู้เข้าถึง ได้แก่ มนุษย์ปุถุชน และพระอริยเจ้า ที่ได้ฉานระดับนั้นๆ

๓. **นิพพานสุข** ผู้เข้าถึง ได้แก่ พระอริยเจ้าทั้งหลายเสวยผล สมบัติ ส่วนนิโรธสมบัติสุข สำหรับพระอนาคามีกับพระอรหันต์ที่ได้สมบัติ ๘

(๑) รู้จักธรรมชาติของความสุข

๑.๓ ความสุข กับ บุคคล

มนุษย์ปุถุชน สามารถเสพความสุข และเสวยฌานสุข

พระโสดาบัน กับ พระสกทาคามี สามารถเสวยกาม

สุข ฌานสุข และนิพพานสุขที่เป็นผลสมาบัติ

พระอนาคามี กับ พระอรหันต์ สามารถเสวยฌานสุข

และนิพพานสุข ทั้งแบบผลสมาบัติและนิโรธสมาบัติ

(๒) รู้จักสุขควรกลัว, สุขไม่ควรกลัว

ยัม โข ภิกขเว อิมะ ปณฺจ กามคฺเณ ปฏฺิจฺจ อูปฺปชฺชติ
สุขํ โสมนสฺสํ. อิทํ วุจฺจติ กามสุขํ มีพฺหสุขํ ปุณฺชชนฺสุขํ
อนริยสุขํ. “น อาเสวิตพฺพํ น ภาเวตพฺพํ
น พหุลีกาตพฺพํ, ภายิตพฺพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ติ วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

(๒) รู้จักสุขควรกลัว, สุขไม่ควรกลัว

ปฐมํ ฌานํ...ทุติยํ ฌานํ... ตติยํ ฌานํ... จตุตถํ ฌานํ
อุปสมุปชช วิหริตี. อิทํ วุจฺจตี เนกขมมสุขํ ปวิเวกสุขํ
อุปสมสุขํ สมโโพธิสุขํ, “**อาเสวิตพฺพํ ภาเวตพฺพํ**
พหุลีกาตพฺพํ น ภายิตพฺพํ เอตสฺส สุขสฺสา”ตี วทามิ.

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวิภังคสูตร)

(๒) รู้จักสุขควรกลัว, สุขไม่ควรกลัว

พิจารณาโทษของกาม

อุปมาโทษของกาม ๗ ประการใน โปตลียสูตร

มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณฑาสกั

(๑) โครงกระตุก (๒) ชื่นเนื้อ (๓) คบเพลิงหญ้า

(๔) หลุมถ่านเพลิง (๕) ความฝัน (๖) ของขอยืม

(๗) ผลไม้ในต้น

(๒) รู้จักสุขควรกลัว, สุขไม่ควรกลัว

“ธมฺเมเน โภเค ปฺริเยสตี อสฺาหเสนา”ติ ..(๑)

“อตุตํ สฺุเขตี ปิเณตี”ติ .. (๒)

“สํวิภชตี ปุณฺณานิ กโรตี”ติ .. (๓)

“เต จ โภเค อคฺธิโต อมฺุจฺฉิโต อนชฺุฌาปนฺโน

อาทึนฺวทสฺุสํวึ นิสฺุสรณปณฺโณ ปฺริภุชตี”ติ

อิมินา จตุตฺเถเน จาเนน ปาสฺโส. (๔)

(อ.ทสก. ๒๔/๙๑ กามภคีสสูตร)

(๓) รู้จักหลักปฏิบัติตามแนวอริยมรรค

อนุပုပพิภถ ๕ ใต้แก่ ทานภถา, สีลภถา, สักคภถา,
ภามาทีนวกภถา, เนภขัฒมานิสังสภถา

(ม.อ. ๑๔/๓๒๘ อรณวีกังคสูตร)

(๓) รู้จักหลักปฏิบัติตามแนวอริยมรรค

มัชฌิมาปฏิทา

เทวเม ภิกขเว อนฺตา ปพฺพชิตฺตํ น เสวิตพฺพา.

โย จายํ กามํสุ กามสุขลลิกานฺุโยโค หีโน คมฺโม

โปถุชฺชนิโก อนริโย อนตฺถสฺสฺหิโต,

โย จายํ อตฺตกิลมณานฺุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสฺสฺหิโต.

(วิ.ม. ๔/๑๓)

สวัสดีครับ